

mgr Piotr Supryn
DYPLOMOWANY KONSERWATOR ZABYTKÓW
ul. Dubiskiego 19, 10-752 Olsztyn

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH MURU BAZYLIKI ŚW. TOMASZA APOSTOŁA W NOWYM MIEŚCIE LUBAWSKIM

Mur przy ul. Kościelnej w Nowym Mieście Lubawskim 2021

mgr Piotr Supryn
Dyplomowany Konserwator Dziej Sztuki
nr. dypl. 1814/95 UMK

1. IDENTYFIKACJA OBIEKTU

Rodzaj obiektu - kościół parafialny p.w. św. Tomasza Apostoła

Adres – ul. Kościelna 10 13-300 Nowe Miasto Lubawskie

Datowanie – 1330 i później

Właściciel - Parafia rzymskokatolicka p.w. św. Tomasza Apostoła

Materiał – podmurówka kamień polny, ceglane mury, drewniana więźba dachowa, kryty dachówką esówką, wnętrza tynkowane, polichromowane

Wpis do Rejestru Zabytków – na mocy decyzji nr KL.IV.37C/7/53 z dnia 13.08.1957 z numerem A-100

2. DANE DOTYCZĄCE OPRACOWANIA

Zlecniodawca - Parafia rzymskokatolicka p.w. św. Tomasza Apostoła

Autor dokumentacji – Dyplomowany Konserwator Dziej Sztuki mgr Piotr Supryn

3. CEL I ZAKRES OPRACOWANIA

Opracowanie dotyczy tylko muru oddzielającego teren parafii od ulicy Kościelnej. Zostało przygotowane w marcu 2021, po wypadku drogowym w wyniku którego samochód jadący ulicą Kościelną uderzył w mur. Zlecone opracowanie obejmuje tylko prace naprawcze uszkodzonego fragmentu muru.

4. PIERWOTNY WYGLĄD MURU I STAN ZACHOWANIA

Mur biegnący wzdłuż ulicy Kościelnej powstał prawdopodobnie w drugiej połowie XIX wieku. Na fotografiach zamieszczonych w niniejszym opracowaniu widać jak wyglądał po 1910 roku i w 1941. Jego obecny wygląd niewiele się zmienił od tamtych czasów. Wzniesiony został na podmurówce z dość dużych kamieni polnych (otoczaków), które tworzą cokół o nieco zróżnicowanej wysokości. Na cokole oparto mur z cegieł ceramicznych. Do murowania najprawdopodobniej zastosowano zaprawę cementowo - wapienną. W drugiej połowie XX wieku poddany został remontowi. Na całej długości narzucono tynk cementowo – wapienny o fakturze baranka. Wymieniono też dachówki kryjące go od góry. Mur otynkowany jest obustronnie wraz z kamiennym cokołem. W przeszłości otynkowane były jedynie powierzchnie ceglane. Nieotynkowane pozostawały również ceglane słupy dwóch bram i trzech furtek. Słupy

tworzą pary, z których każda wymurowana jest nieco inaczej. Słupy zwieńczone są czterospadową czapką. Dodatkowo słupy centralnej bramy i dwóch furtek po jej bokach wzbogacone są o kule wykonane z zaprawy cementowo-wapiennej, w których zatknięto metalowe krzyże. Korona muru osłonięta jest dachówkami ułożonymi jednospadowo, w trzech rzędach, w kierunku zewnętrznym. Nie ma pewności czy w przeszłości były to takie same dachówki - esówki jak dzisiaj. Być może były to karpiówki.

Ogólny stan zachowania całego muru jest średni. Mur ma liczne, drobne uszkodzenia. Tynk wykrusza się na wtórnie otynkowanym cokole w wielu miejscach. Niektóre z dachówek są ukruszone.

W wyniku wypadku samochodowego mur uległ uszkodzeniu. Wyraźnie widoczne jest głębokie, pionowe pęknięcie przecinające go na całej wysokości. Silne uderzenie musiało wstrząsnąć murem i naruszyć jego strukturę rozluźniając wiązania między ceglami.

5. ZALECENIA KONSERWATORSKIE

Mur powinien być poddany remontowi w całości, jednak celem najbliższych działań konserwatorskich będzie naprawa uszkodzeń powstałych w wyniku uderzenia rozpędzonego samochodu. Aby poprawnie ocenić skalę zniszczeń i dokonać wszelkich napraw, należy skuć tynk z muru w miejscu kolizji. Zaleca się skucie z obu stron muru, po ok 1,5 metra bieżącego licząc od miejsca pęknięcia w każdą stronę. Kamienie w cokole oczyścić z zapraw metodą piaskowania. Następnie usunąć z muru luźne i uszkodzone cegły. Naprawić uszkodzony cokół i uzupełnić mur nowymi ceglami, dobranymi tak, aby były jak najbliższe oryginalnym wyglądem i właściwościami fizycznymi. Uzupełnienia kamienne i ceglane wyspoinować, a następnie ceglane powierzchnie otynkować tak, aby faktura i barwa tynku była maksymalnie zbliżona do obecnego tynku. Podkleić luźne dachówki.

W przyszłości, gdy cały mur będzie poddawany renowacji, zaleca się wymianę całego tynku i zatarcie nowego z fakturą na ostrio, to znaczy z wyczuwalnym ziarnem grubego kruszywa na powierzchni.

6. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH.

1. Skucie tynku z obu stron muru, ok. 1,5 m w każdą stronę od pęknięcia, t.j. po ok 5 m²po każdej ze stron. Odsłonięcie fundamentów. Kontrola jakości zachowania murów.
2. Dezynfekcja muru preparatem do zwalczania grzybów (np. Boramon), oraz mchów i glonów (np. Algat)
3. Oczyszczenia z zapraw metodą piaskowania i naprawa kamiennego cokołu. Przemurowanie i uzupełnienie odpowiednio dobranym kamieniem. W przypadku występowania pęknięć, należy je wypełnić zaprawą.
4. Oczyszczenie i odpylenie muru z luźnych zanieczyszczeń. Demontaż uszkodzonych cegieł.
5. Wypełnienie ubytków w murze nową cegłą. Do murowania zastosować lekką zaprawę cementowo – wapienną.
6. Dwuwarstwowe tynkowanie muru. Dopuszcza się zastosowanie lekkiego tynku cementowo-wapiennego lub wapiennego, hydraulicznego. Pierwsza warstwa uzupełniająca ubytki np. wysoko hydrauliczny tynk Baunit RK39, Można zbroić siatką syntetyczną.

7. DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA.

mgr Piotr Supryn
Dyplomowany Konserwator Dziej Sztuki
nr. dypl. 1814/95 UMK

Uszkodzony fragment muru od strony ulicy.

Uszkodzony fragment muru od strony placu przed kościołem.

Widok od strony rynku pomiędzy 1910-1918. Słupy bramne są nieotynkowane. Mur jest jasny, co znaczy, że był otynkowany. Korona muru jest ciemna, nieotynkowana. Prawdopodobnie kamienna podmurówka nie była tynkowana.

Widok od strony rynku w 1941r.
Wyraźnie widać, że mur w środkowej części jest jasny, czyli tynkowany. Zwieńczenie muru i kamienna podmurówka są ciemne, nietynkowane. Ponadto nietynkowane są słupy bramne.

